

CHÍNH SÁCH PHÁT TRIỂN CÔNG NGHIỆP VĂN HÓA Ở VIỆT NAM TRONG BỐI CẢNH TÁC ĐỘNG CỦA TRÍ TUỆ NHÂN TẠO

• VŨ THỊ CÚC

Trường Đại học Thủ Dầu Một

TÓM TẮT:

Bài viết nghiên cứu tác động của trí tuệ nhân tạo (Artificial Intelligence - AI) đến sự phát triển của các lĩnh vực công nghiệp văn hóa từ góc độ tích cực và cả những hạn chế. Trí tuệ nhân tạo mang đến cơ hội và cả thách thức cho nền công nghiệp văn hóa (CNVH) trong quá trình phát triển. AI tác động đến quá trình sáng tạo ra các sản phẩm CNVH ở nhiều góc độ và làm cho các sản phẩm CNVH ngày càng đa dạng hơn, phương thức thiết kế và sản xuất cũng không còn theo tính truyền thống mà thay vào đó ứng dụng các công nghệ tiên tiến giúp tăng hiệu quả và chất lượng sản phẩm, đáp ứng nhu cầu, thị hiếu của người tiêu dùng. Bài viết cũng đề xuất một số giải pháp chính sách nhằm thích ứng với sự phát triển của AI, tận dụng thế mạnh của AI để thúc đẩy nền CNVH phát triển.

Từ khóa: công nghiệp văn hóa, trí tuệ nhân tạo, chính sách phát triển, công nghệ.

1. Đặt vấn đề

Cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư với sự phát triển mạnh mẽ của trí tuệ nhân tạo đã làm thay đổi cả thế giới trên rất nhiều lĩnh vực, công nghệ AI đã được ứng dụng và len lỏi chi phối đời sống của con người, buộc con người phải thay đổi để thích nghi. AI mang đến nhiều thuận lợi cũng như thách thức, thuận lợi với các tiện ích mang lại và thách thức trong tiếp cận công

nghệ để cùng phát triển. Trong làn sóng mạnh mẽ của cuộc cách mạng công nghệ, AI cũng tác động mạnh mẽ đến lĩnh vực CNVH một cách rõ nét như: quảng cáo; phần mềm và các trò chơi giải trí; thủ công mỹ nghệ; thiết kế; điện ảnh; xuất bản; thời trang; nghệ thuật biểu diễn; mỹ thuật,... Tác động của AI không chỉ ở phạm vi nhà sản xuất, tạo ra sản phẩm mà còn ở khía cạnh của người tiêu dùng khi tiếp nhận các sản phẩm văn hóa bằng cách thức, công cụ và những trải

nghiệm. Việt Nam là nước đa dạng về văn hóa, tiềm năng và lợi thế trong nền kinh tế văn hóa rất lớn và CNVH đóng vai trò vô cùng quan trọng, vì vậy cần có những chính sách phù hợp để thích nghi, tận dụng, khai thác tối đa lợi ích của AI trong CNVH, thích ứng với xu thế thay đổi về khoa học công nghệ, theo kịp sự phát triển của các nước trên thế giới.

2. Tổng quan về AI và công nghiệp văn hóa

AI hay còn gọi là trí tuệ nhân tạo, là cụm từ viết tắt của Artificial Intelligence hay Machine Intelligence, khái niệm này được đưa ra bởi nhà khoa học máy tính người Mỹ John McCarthy năm 1956 tại hội nghị Dartmouth. Trong cuốn sách Sổ tay khoa học xã hội Routledge về AI có nêu: Sự phát triển ban đầu của AI sau hội thảo Dartmouth dựa trên minh chứng cho thấy máy tính có khả năng thực hiện nhiều quy trình khác nhau tương đương với trí thông minh của con người. (Anthony Elliott, 2022). Trí tuệ nhân tạo (AI) được xem là lĩnh vực thuộc khoa học máy tính chuyên nghiên cứu phát triển các hệ thống, máy móc có khả năng bắt chước hay thực hiện những nhiệm vụ mà chỉ con người mới thực hiện được. AI là phần cứng hoặc phần mềm được sử dụng để thể hiện hành vi và trí tuệ thông minh giống con người. Phát triển AI nhằm làm cho các hệ thống máy tính có khả năng bắt chước trí tuệ con người để thực hiện các nhiệm vụ cụ thể mà không cần sự can thiệp của con người (Almirall & Tschang, 2021).

AI được xem là trí thông minh nhân tạo do con người sáng tạo ra và cũng có thể trong tương lai có khả năng vượt xa cả con người trong một số lĩnh vực. Con người đã tạo ra sự thay đổi của cả thế giới thông qua sự phát triển của công nghệ, đưa công nghệ phục vụ cho cuộc sống của con người theo cách thức được con người đánh giá là ngày càng tiến bộ. Tuy nhiên, yếu tố phát triển nào cũng sẽ có mặt trái, sự thay đổi nhanh chóng của công nghệ đã buộc con người phải thích nghi và cũng gây xáo trộn đời sống con người trên

nhiều góc độ, nhiều lĩnh vực.

Về khái niệm CNVH theo UNESCO và một số quốc gia công nhận “công nghiệp văn hóa là các ngành công nghiệp kết hợp sự sáng tạo, sản xuất và khai thác các nội dung có bản chất phi vật thể và văn hóa. Các nội dung này thường được bảo vệ bởi Luật Bản quyền thể hiện dưới sản phẩm hay dịch vụ và CNVH là sự kết hợp 3 yếu tố: Sáng tạo, công nghệ sản xuất hiện đại, cơ sở hạ tầng, sản phẩm văn hóa. (Hoàng Minh Phúc, 2020). Có nhiều định nghĩa khác nhau về CNVH, tuy nhiên có thể hiểu CNVH được kết hợp từ hai yếu tố cấu thành khái niệm đó chính là “công nghiệp” và “văn hóa”. Văn hóa do con người sáng tạo ra kết hợp với “công nghiệp” thuộc lĩnh vực sản xuất hàng hóa/vật chất với sản lượng lớn về quy mô và có các tiêu chuẩn về chất lượng riêng, đáp ứng yêu cầu về mặt kỹ thuật, chất lượng do con người đặt ra (Cúc, 2025) hình thành nên nền CNVH. Ở nhiều quốc gia, CNVH mang lại rất nhiều lợi ích về kinh tế, đầu tư phát triển CNVH vừa giữ gìn nền văn hóa của đất nước, vừa thu lại lợi ích kinh tế đồng thời quảng bá văn hóa đến các nước khác trên thế giới biết về văn hóa, sự phát triển của dân tộc, quốc gia, vùng miền...

3. Tác động của AI trong các lĩnh vực của công nghiệp văn hóa hiện nay

Lợi ích của AI trong lĩnh vực công nghiệp văn hóa

AI thúc đẩy nền công nghiệp phát triển và nâng cấp nền công nghiệp lên một tầng cao mới, AI đã hiện diện và tác động mạnh mẽ đến ngành CNVH về công nghệ. Với sự phát triển của trí tuệ nhân tạo, nhiều lĩnh vực hiện nay đã và đang ứng dụng các tính năng của AI để nâng cao hiệu quả của quá trình sản xuất, tạo ra sản phẩm, vận hành và thưởng thức. Trong CNVH trí tuệ nhân tạo được ứng dụng khá phổ biến trong nhiều ngành CNVH khác nhau. Đối với lĩnh vực điện ảnh, AI có thể tạo các bối cảnh, các kỹ xảo điện ảnh và diễn viên ảo để thay thế những cảnh quay khó mà các diễn viên thật khó hoặc không thể thực hiện.

Điều này giúp ích cho các bộ phim đạt được các yêu cầu, giảm thiểu chi phí hoặc rủi ro khi phải sử dụng diễn viên là người thật dễ dàng. Ngoài ra, khi AI tham gia vào quá trình hoàn thiện các bộ phim cũng giúp cho nhiều cảnh quay khó được thực hiện một cách thuận lợi hơn đáp ứng được yêu cầu thị hiếu của khán giả. Với các công nghệ Text-to-Speech (TTS) hoặc AI Voiceover, Microsoft Azure AI... còn tạo ra giọng đọc, lồng tiếng một cách truyền cảm, có cảm xúc, ngữ điệu và chất giọng phù hợp với các nhân vật trong phim. AI tạo ra giọng nói cho các nhân vật phim hoạt hình để tiết kiệm thời gian chi phí sản xuất bằng công cụ Murf và Respeecher, thậm chí tạo ra giọng đọc thay cho diễn viên trong phim đã qua đời (công nghệ Voice Cloning) để giữ được cảm xúc cho khán giả khi xem phim. Đối với ngành sản xuất âm nhạc, AI cũng mang đến những cách tiếp cận mới mẻ đối với việc sản xuất, chia sẻ và thưởng thức âm nhạc. Tự động hóa đã được sử dụng trong sáng tác nhạc để sản xuất các bài hát hoàn toàn mới, phối lại các bài hát cũ và sản xuất nhạc phim cho trò chơi và phim. Để tạo ra giai điệu và nhịp điệu mới, các thuật toán sử dụng máy học có thể kiểm tra các bài hát hiện có để xác định xu hướng (Miranda, 2021).

AI còn giúp ích trong lĩnh vực phát thanh truyền hình như sản xuất nội dung, tạo kịch bản, chỉnh sửa video, lồng tiếng, chạy phụ đề tự động. AI còn giúp phân tích dữ liệu thói quen sở thích của khán giả để đề xuất các nội dung phù hợp, phân tích dữ liệu khán giả tối ưu thời gian phát sóng giúp tiết kiệm thời gian, chi phí... AI còn có khả năng cải thiện các nội dung về kịch bản, biên đạo múa, tạo không gian biểu diễn bằng công nghệ thực tế ảo VR hoặc thực tế tăng cường AR thậm chí AI còn có thể tái hiện các màn biểu diễn kinh điển và hồi sinh các nghệ sĩ đã mất thông qua công nghệ đồ họa và học máy... AI hiện đang làm thay đổi nền CNVH của toàn thế giới, ở các nước tiên tiến người ta tận dụng sự phát triển của AI để thúc đẩy nền CNVH phát triển và thu

được nhiều lợi nhuận, giảm thiểu được chi phí sản xuất và tăng tính cạnh tranh trên thị trường. Dưới ảnh hưởng của công nghệ 5G, ngành công nghiệp văn hóa sẽ đưa ra xu hướng phát triển mới về công nghệ và sản phẩm, phương thức và quản lý, thay đổi phương thức sản xuất các sản phẩm văn hóa nói chung, tích hợp trí tuệ và cá tính, đồng thời cân nhắc đến bối cảnh và trải nghiệm. Ngành CNVH sẽ phải đối mặt với những thách thức mới và đạt được những thành tựu trong kỷ nguyên của trí tuệ nhân tạo (Chao Meng, Ronaldo Juanatas, Jasmin Nigui, 2023).

Hạn chế của AI đối với công nghiệp văn hóa

Do sử dụng dữ liệu cũ có sẵn AI sáng tạo các nội dung sẽ dễ bị trùng lặp thiếu sức sáng tạo và mất đi bản sắc cá nhân của người nghệ sĩ, các sản phẩm do AI tạo ra có thể thiếu tính cảm xúc và mất đi nét độc đáo riêng biệt của nghệ thuật. AI tạo ra sản phẩm có nhiều nét pha trộn, đôi khi thiếu tính chuẩn xác đối với một số loại hình nghệ thuật nên đối với người không có chuyên môn sâu sẽ khó nhận diện và gây ra sự xáo trộn hoặc nhầm lẫn làm mất đi chiều sâu và yếu tố chuyên môn. AI cũng gây ra vấn đề liên quan đến bản quyền, mất đi màu sắc cá nhân trong mỗi tác phẩm. Đối với lĩnh vực nhiếp ảnh, AI làm giảm tính sáng tạo cá nhân, gây ảnh hưởng đến quyền riêng tư, dữ liệu cá nhân. Ngoài ra, AI làm mất cơ hội việc làm cho con người trong một số lĩnh vực của CNVH, nhiều người hiện tại được xem là đang cạnh tranh công việc với AI, trong tương lai gần có thể xảy ra một làn sóng thất nghiệp do AI gây ra.

4. Giải pháp chính sách thích ứng với sự phát triển của AI để thúc đẩy công nghiệp văn hóa phát triển ở Việt Nam hiện nay

Trước tác động mạnh mẽ của thời đại khoa học công nghệ, CNVH của nước ta cũng không nằm ngoài sự tác động, chi phối mạnh mẽ từ sự phát triển của trí tuệ nhân tạo. AI hiện tại đang là yếu tố tích cực giúp cho ngành CNVH của đất

nước phát triển, đồng thời cũng chứa đựng nhiều thách thức mà ngành CNVH của Việt Nam cần nghiên cứu và đặt ra các chính sách quản lý, thực hiện cho phù hợp với tình hình phát triển. AI đã tác động đến hầu hết các lĩnh vực của CNVH một cách mạnh mẽ và sâu rộng, ngành CNVH của nước ta cần tận dụng và phát huy các lợi thế để tăng tính hiệu quả trong quá trình sáng tạo ra sản phẩm, phân đấu tiếp cận các công nghệ tiên tiến để hòa nhập với ngành CNVH của các nước tiên tiến trên thế giới. Hiện nay, công nghiệp văn hóa ở Việt Nam được xác định gồm 13 lĩnh vực bao gồm: Quảng cáo; kiến trúc; phần mềm và các trò chơi giải trí; thủ công mỹ nghệ; thiết kế; điện ảnh; xuất bản; thời trang; nghệ thuật biểu diễn; mỹ thuật, nhiếp ảnh và triển lãm; truyền hình và phát thanh; du lịch văn hóa. Với mục tiêu được Chính phủ đưa ra đến năm 2030 phân đấu đưa doanh thu của CNVH đóng góp khoảng 7%GDP cụ thể ngành điện ảnh đạt 250 triệu USD (phim Việt Nam đạt khoảng 125 triệu USD), nghệ thuật biểu diễn đạt khoảng 31 triệu USD, quảng cáo đạt khoảng 3.200 triệu USD, du lịch văn hóa đạt khoảng 40.000 triệu USD (Chính phủ, 2016). Như vậy, với chiến lược phát triển được đề ra và các con số mong muốn đạt được trong tương lai cũng như các giải pháp thực hiện thì cần chú trọng đến yếu tố cực kỳ quan trọng đó là sự tác động công nghệ, đặc biệt là AI.

AI do con người sáng tạo nên nhằm mục đích phục vụ và nâng cao đời sống của con người. Tuy nhiên, không phải lúc nào AI cũng mang lại những lợi ích mà còn có những mặt trái của công nghệ. AI không thể thay thế hoàn toàn con người, đặc biệt trong lĩnh vực sáng tạo nghệ thuật. AI cũng có lĩnh vực nên dùng và không nên dùng, cần phải xác định được nội dung nào nên ứng dụng thông qua bộ lọc về chuyên môn của con người. Những lĩnh vực yêu cầu chính xác về mặt chuyên môn đôi khi AI khó có thể thực hiện được một cách chính xác tuyệt đối, vì thế cần cân nhắc khi sử dụng các ứng dụng của

trí tuệ nhân tạo. Cần có tư duy thích ứng, nắm bắt kịp sự phát triển về công nghệ để có chính sách thúc đẩy các lĩnh vực CNVH phát triển, tận dụng yếu tố tích cực và nghiên cứu kỹ các hạn chế nhằm giảm thiểu sự tác động không mong muốn của AI trong lĩnh vực CNVH một cách tốt nhất. Để kiến tạo nên nền CNVH phát triển cần có chính sách khuyến khích sự sáng tạo, đổi mới từ các cá nhân, doanh nghiệp trong ứng dụng AI vào CNVH. Đặc biệt quan tâm đến quyền sở hữu trí tuệ, tạo môi trường pháp lý phù hợp, đầu tư xây dựng cơ sở hạ tầng, ứng dụng khoa học công nghệ trong các hoạt động về CNVH.

Cạnh tranh công việc của con người với AI trong lĩnh vực CNVH là vấn đề chúng ta sẽ phải đối mặt, Chính phủ cần có chính sách phù hợp để tạo đà cho CNVH phát triển bao hàm sự tác động của AI và định hướng cơ hội việc làm mới cho nguồn nhân lực khi có khả năng mất việc làm. Đối với tổ chức, cá nhân hoạt động trong lĩnh vực CNVH cần xem sự tác động của AI là cơ hội và cũng là thách thức để bản thân phải đổi mới từ tư duy đến hành động, nhằm tận dụng các lợi thế phát triển để có thể hoạt động hiệu quả và tạo ra những thành tựu đóng góp vào sự phát triển của nền CNVH quốc gia và thế giới.

5. Kết luận

Hiện nay, làn sóng của Cách mạng công nghiệp lần thứ tư đang diễn ra mạnh mẽ và sự hiện diện của trí tuệ nhân tạo đang được thế giới đánh giá ngày càng cao, AI có khả năng thay thế con người trong nhiều lĩnh vực và được đánh giá hữu ích khi mang lại cho con người nhiều thuận lợi trong ứng dụng thành tựu phát triển vào các lĩnh vực. CNVH là một thế mạnh của Việt Nam trong phát triển kinh tế, AI cũng đã hiện diện và tác động vào lĩnh vực này ở cả góc độ tích cực lẫn tiêu cực. Tuy nhiên, để gạt hái được nhiều thành công trong quá trình đưa CNVH đi lên tiếp cận với các nước tiên tiến trên thế giới cần nghiên cứu kỹ tác động của AI và đưa ra chính sách phù hợp để cùng thích ứng với sự thay đổi■

TÀI LIỆU THAM KHẢO:

- Chính phủ Nước CHXH Việt Nam (2016). Quyết định số 1755/QĐ-TTg ngày 08 tháng 9 năm 2016 về Phê duyệt Chiến lược phát triển các ngành công nghiệp văn hóa đến năm 2020 tầm nhìn đến năm 2030.
- Cúc V. T. (2025). Thực trạng phát triển công nghiệp văn hóa tại thành phố Hồ Chí Minh. Tạp chí Kinh tế châu Á Thái Bình Dương, 25-27.
- Hoàng Minh Phúc (2020). Công nghiệp văn hóa ở Việt Nam từ lý luận đến thực tiễn. Trường Đại học Mở Hà Nội, 25-33.
- Almirall, Tschang (2021). Artificial intelligence as augmenting automation: Implications for employment. Academy of Management Perspectives, 35 (4), 642-659.
- Anthony Elliott (2022). The Routledge Science Handbook of AI. NewYork: Taylor & Francis Group.
- Chao Meng, Ronaldo Juanatas, Jasmin Nigui (2023). Influence and Prospect of Artificial Intelligence on the Development of Cultural Industry. SHS Web of Conferences, 155.
- Miranda E. R. (2021). Handbook of artificial intelligence for music. Cham: Springer International Publishing.

Ngày nhận bài: 14/2/2025

Ngày phản biện đánh giá và sửa chữa: 28/3/2025

Ngày chấp nhận đăng bài: 16/3/2025

**VIETNAM'S POLICIES FOR CULTURAL
INDUSTRY DEVELOPMENT AMID THE IMPACT
OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE**

● VU THI CUC

Thu Dau Mot University

ABSTRACT:

This study examines the impact of artificial intelligence (AI) on the cultural industries, highlighting both its positive and negative effects. AI presents numerous opportunities for innovation while posing challenges during the development process. It influences the creation of cultural products in various ways, enhancing diversity and transforming traditional design and production methods by integrating advanced technologies. These innovations help improve efficiency and product quality, aligning with evolving consumer preferences. The study also proposes policy recommendations to harness AI's potential, ensuring that it serves as a catalyst for the sustainable growth of cultural industries.

Keywords: cultural industry, artificial intelligence, development policy, technology.